

Георги Карасимеонов, Милен Любенов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Година 11, брой 1
Януари – Март 2011

■ Правителството получи вот на доверие, като за него освен депутатите на ГЕРБ гласуваха Атака и независими народни представители, напуснали РЗС и Синята коалиция. Синята коалиция гласува с „въздържал се“, което бе поредното доказателство за сваляне на доверието от правителството – тенденция, която се наблюдаваше още от края на миналата година. БСП и ДПС гласуваха за вота на недоверие към правителството.

■ Подкрепата на Атака за ГЕРБ все по-негативно се отразява на партията. Атака не само се обезличава, но дава противоречиви сигнали към своите симпатизанти, тъй като на практика показва отстъпление от така характерния за нея антикорупционен дискурс.

■ Синята коалиция оттегли своята подкрепа за правителството и на практика премина в опозиция. Вероятно на следващия вот на недоверие, който ще бъде иницииран от БСП и ДПС, Синята коалиция ще гласува за сваляне на правителството.

■ БСП вече се е отърсила от тежкото изборно поражение, което понесе през 2009 г. и сега все по-открито предявява претенции към управлението. Организираните социални протести показват, че БСП се стреми да овладее социалното недоволство, което да трансформира в политически искания срещу управлението.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
1. Политическата ситуация.....	2
2. Състояние и развитие на партийната система в България.....	5
2.1. Тенденции в дясното политическо пространство.....	5
2.1.1. ГЕРБ.....	5
2.1.2. Атака.....	7
2.1.3. Синята коалиция.....	8
2.1.4. РЗС.....	9
2.2. Тенденции в парламентарната опозиция.....	10
2.2.1. БСП.....	10
2.2.2. ДПС.....	11
3. Общественото мнение.....	12
4. Основни изводи и прогнози.....	13

1. Политическата ситуация

Изминалото тримесечие мина под знака на скандала с изтеклите разговори от специални разузнавателни средства, в които се чува как премиерът Бойко Борисов нарежда на шефа на митниците Ваньо Танов да спре митническа проверка в бирена фабрика на Леденика, тъй като е дал обещание на един от собствениците – Михаил Михов (Мишо Бирата), „да не го закача“. Разговорите са правени в началото на 2010 г., а по това време бирената фабрика е била с отнет лиценз за производствена дейност.

Освен този разговор изтекоха и други два, касаещи тази проверка – между Ваньо Танов и неговия тогавашен заместник Антоний Странджев и между Ваньо Танов и министъра на финансите Симеон Дянков. В тези разговори Ваньо Танов споделя на министъра и на своя заместник за това, което му е наредил премиера и търси консултация какво да прави. Министър Дянков му казва да продължи с проверката.

Тези разговори станаха публично достояние след като бяха оповестени от близкия до бившия сътрудник на ДАНС и обвиняем по съдебни дела за престъпна дейност, Алексей Петров, вестник „Галерия“. Зам. главният редактор на вестника Явор Дачков заяви, че разговорите са му били дадени от неизвестно лице.

Първоначалната реакция на Бойко Борисов беше, че съдържанието на разговорите е манипулирано и че зад тях стои организираната престъпност, която иска да дискредитира правителството. От участниците в записите само Антоний Странджев, бивш заместник началник на митниците, потвърди, че разговорът между него и Ваньо Танов е автентичен и че действително шефът на

митниците му е разказал, как премиера му е наредил да спре проверката в бирената фабрика. Едва две седмици след изтичането на разговорите Ваньо Танов даде изявление пред медиите и обяви записите за фалшификат. Министър Дянков отказа коментар по случая.

Опозиционните партии реагираха изключително остро и започнаха консултации за внасяне на вот на недоверие към кабинета. Бойко Борисов обаче изпревари опозицията и поиска вот на доверие за цялостната политика на правителството, който се състоя няколко дни след като записите станаха достояние.

Една от целите на този вот на доверие беше правителството да си гарантира подкрепата на Народното събрание и по този начин да избегне политическа криза. Правителството получи вот на доверие, като за него освен депутатите на ГЕРБ гласуваха тези от Атака и независими народни представители, напуснали РЗС и Синята коалиция. Синята коалиция гласува с „въздържал се“, което бе поредното доказателство за сваляне на доверието от правителството – тенденция, която се наблюдаваше още от края на миналата година. БСП и ДПС гласуваха за вота на недоверие към правителството.

Дълго време не бяха дадени отговори на въпросите дали става дума за разговори от специални разузнавателни средства, кой е бил подслушван и поради каква причина, кой е наредил подслушването и т.н. Управляващите чрез вътрешният министър Цветан Цветанов лансираха различни версии, включително и че подслушването е организирано от престъпни структури или че разговорите са изтекли след пробив в мрежата на мобилните оператори.

Впоследствие стана ясно, че разговорите са от специални разузнавателни средства, с които е бил подслушван Ваньо Танов. Проверка на прокуратурата установи, че подслушването е станало по законен път по искане на службите. По официална позиция на прокуратурата стана известно обаче, че Танов е бил подслушван с мотива, че хора занимаващи се с контрабандна дейност могат да осъществят контакт с него, а не защото има съмнения, че самия той участва в нерегламентирана дейност.

Експертизи за достоверността на разговорите на премиера Борисов бяха извършени от Института по криминология на МВР и Българската академия на науките (БАН). Техните анализи показваха, че записите са презаписвани и им е оказван различен вид шумова манипулация, но ясен отговор на въпроса дали има манипулация на съдържанието така и не бе даден. Като мотив беше изтъкнато, че за да се установи автентичността на съдържанието е необходимо да се прослушат истинските записи, които обаче са унищожени.

Комисията за контрол на специалните разузнавателни средства в Народното събрание излезе с официално становище по случая, като главното заключение е, че не е оказан контрол при работата със СРС и че е необходима промяна в нормативната база, за да бъде регулиран този въпрос по-добре. От прокуратурата заявиха, че до тях не са достигнали разговорите от изтеклите записи. Съгласно закона прокурорът поръчал подслушването трябва да получи всички разговори на хартиен носител.

От опозицията обвиниха управляващите, че е създадена практика за филтриране на разговорите от подслушванията, които след това се полз-

ват с политически цели. От опозицията и Синята коалиция заявиха, че основна отговорност за това носи министъра на вътрешните работи Цветан Цветанов и той незабавно трябва да подаде оставка. Лидерът на ДСБ Иван Костов заяви, че изтичането на записите нанася не само щети на националната сигурност, но и са доказателство, че тя не може да бъде гарантирана от управляващите. Според Костов това показва и неспособността на правителството да се бори с организираната престъпност.

Скандалите с подслушванията доведоха до кадрови промени в сектора за сигурност. Ръководителят на ДАНС Цветелин Йовчев бе освободен от поста, който заемаше. Мотивите на Бойко Борисов са, че той не се е справил с контрола в службата. Освен това беше отнето правото на министъра на вътрешните работи Цветанов да подписва искания за специални разузнавателни средства, като занапред това ще бъде правено от главния секретар на МВР.

Създадена беше и нова агенция към правителството за борба срещу корупцията – БОРКОР, чиито статут е твърде неясен и противоречив. Това поставя доста въпросителни относно ефективността на нейната бъдеща работа. Синята коалиция отправи остри критики към Бойко Борисов по повод назначаването на бившия ръководител на ДАНС Петко Сертов за зам. директор на БОРКОР. От ръководството на коалицията заявиха, че това назначение е недопустимо, тъй като Сертов е ръководил ДАНС при тройната коалиция и носи отговорност за провала в борбата с организираната престъпност и корупцията.

Премиерът Борисов заяви, че Сертов се е ползвал с доверието на предишните управляващи, поради което е взел

това решение. По този начин според него ще бъдат защитени интересите на опозицията в новата служба към правителството. Тази позиция още повече засили недоволството на Синята коалиция, откъдето заявиха, че при вот на недоверие към кабинета, ще гласуват „за“.

Скандалът с подслушванията беше отразен и в междинния доклад на ЕК за напредъка на България в областта на правосъдието и вътрешните работи. В доклада се отправя препоръката България да гарантира спазването на законовите разпоредби за използването на специални разузнавателни средства. Оценките и в този доклад не се отличаваха съществено от предходните. Констатацията, че страната провежда активна политика за справяне с организираната престъпност чрез полицейски проверки и арести, но има малко повдигнати обвинения, е отдавна известна. Липсата на достатъчно присъди по знаковите дела също за пореден път са отчетени като недостатък. Препоръчва се подобряване на разпоредбите в Наказателния кодекс, свързани с корупционни престъпления.

С подкрепа от „Атака“ мнозинството от ГЕРБ гласува създаването на специализиран наказателен съд и прокуратура. Те ще се занимават само с делата срещу организираната престъпност. Специалният съд ще има две инстанции и ще бъде с национален обхват. Последна инстанция ще бъде Върховният касационен съд.

Опозицията определи съда като средство на управляващите да се саморазправят с опонентите им и изрази съмнение за неговата безпристрастност. От БСП и ДПС заявиха, че ще сезират Конституционния съд, тъй като според тях създаването на специален съд нарушава конституцията.

През изминалото тримесечие президентът Първанов беше по-пасивен от обикновеното. Неговият проект АБВ отсъстваше от ползрението на общественото внимание, като вероятно това е целенасочена стратегия на изчакване. На този етап перспективите пред движението остават неясни. Стои открит въпроса каква тактика и стратегия ще следва АБВ на предстоящите избори. Социологическите проучвания показват, че движението остава неразпознаваемо за гражданите и на този етап без сериозна подкрепа.

Икономическата ситуация в страната продължава да бъде нестабилна. По данни на Евростат България е една от страните в ЕС с най-висока инфлация през месец февруари. Инфлацията се е увеличила с 4,6% в сравнение с година по-рано. Единствено Румъния и Естония изпреварват България с по-висока годишна инфлация съответно от 7,6% и 5,5%.

Повишаването на цените на горивата доведе до масови протести спонтанно организирани във Фейсбук. България е страната с най-ниски доходи в ЕС и ръстът на цените увеличава още повече равнището на бедност. Възможно е тези протести да се засилят през следващите месеци, ако повишаването на цените продължи.

Правителството заяви, че е невъзможно намаляване на акцизите на горивата и че причина за инфлацията е ситуацията в Либия и повишаването на цената на петрола на международните пазари. Опозицията и синдикатите поискаха повишаване на минималната работна заплата, за да бъдат компенсирани гражданите. Правителството заяви, че ако една такава стъпка се предприеме, това може да повлияе върху стабилността на бюджета.

Наред с инфлацията в страната се увеличава и безработицата, което още повече засилва социалното недоволство от правителството. Тази тенденция вероятно ще продължи, тъй като се увеличават и фалитите на фирми. Правителството остава пасивно и не предлага адекватни мерки за стабилизиране на икономическата ситуация в страната. Това се отразява на доверието към кабинета и води до спад в подкрепата за ГЕРБ.

Земетресението в Япония и кризата с атомната централа във Фукушима поставят пред нова ситуация перспективите за изграждане на проекта за АЕЦ „Белене“. Европейската комисия даде ясен сигнал, че проектът трябва да се преразгледа. По този начин съдбата на спорния проект става все по-неясна. Този регион на страната се намира в близост до сеизмични райони. От Росатом заявиха, че могат да бъдат включени допълнителни системи за сигурност, но това ще оскъпи цената на проекта. Всичко това прави неясна крайната договореност между българското правителство и Русия. В България защитници на проекта продължават да бъдат БСП и президента Първанов, докато противници на идеята са партиите от Синята коалиция. До този момент правителството продължава да бъде последователно по отношение на крайното решение. Официалната позиция на министъра на икономиката Трайчо Трайков е, че не трябва да се бърза с крайното споразумение, а да се преценят всички рискове. В телевизионно интервю в една от националните телевизии министър-председателят Борисов заяви, че АЕЦ „Белене“ със сигурност ще се строи.

Кризата в Либия беше една от темите, които се следяха с особен инте-

рес в България. След известни колебания правителството заяви, че в бъдеще България може да участва с фрегата по налагането на оръжейното ембарго и с хуманитарна помощ, но не и в започнатата военна операция.

2. Състояние и развитие на партийната система

2.1. Тенденции в дясното политическо пространство

2.1.1. ГЕРБ

Изминалото тримесечие беше най-трудното за ГЕРБ от началото на нейното управление. Скандалите около партията с изтеклите в публичното пространство разговори от специални разузнавателни средства се отразиха негативно на доверието към ГЕРБ и нейното правителство.

В същото време при гласуването на вота на доверие се видя, че ГЕРБ вече има самостоятелно мнозинство, тъй като може да разчита на твърдата подкрепа на независимите народни представители, които преди това бяха част от РЗС и Синята коалиция. Тази нова ситуация може да доведе до прегрупиране на силите в Народното събрание и да се отрази на поведението на ГЕРБ към останалите партии, които до този момент я подкрепяха – Атака и частично Синята коалиция. Преминаването на Синята коалиция де факто в опозиция изостри диалога на СДС и ДСБ с ГЕРБ. Премиерът Бойко Борисов също втвърди тона към „сините“.

Скандалите в ГЕРБ доведоха до кадрови промени в ръководството на парламентарната група. До сега групата имаше трима съпредседатели – Искра Фидосова, Красимир Велчев и Тодор Димитров. В бъдеще председател на

групата ще бъде единствено Красимир Велчев. От ГЕРБ мотивираха смяната с идеята за по-добро разпределение на задълженията в партията, както и допълнителните ангажименти на досегашните съпредседатели Искра Фидосова и Тодор Димитров, свързани с подготовката на партията за предстоящите избори. Според запознати обаче промените се правят заради скандалите около Фидосова, която е близка до вътрешния министър Цветанов.

За първи път от идването на ГЕРБ на власт парламентарното мнозинство на партията гласува разединено. Това се случи по време на гласуването за създаване на временна анкетна комисия, която да проучи обстоятелствата около огласените специални разузнавателни средства в Народното събрание от вътрешния министър Цветан Цветанов по повод инцидента в болницата в Горна Оряховица. Тогава той обвини лекари, че са умъртвили умишлено новородено на базата на подслушани разговори, без да бъде направена експертиза по случая. След ареста на лекарите и последвалата експертиза стана ясно, че става дума за аборт.

16 депутати от ГЕРБ се въздържах при гласуването, което може да бъде окачествено като разклащане на доверието към Цветанов от страна на парламентарната група на неговата партия. Това кореспондира и със засилването на негативните обществени нагласи към вътрешния министър, който вече е един от най-неодобряваните министри, за което свидетелстват редица социологически проучвания (повече за това виж в глава „Общественото мнение“). Останалата част от мнозинството отхвърли създаването на анкетната комисия, иницирано от опозицията.

ГЕРБ представи националния предизборен щаб за изборите през есента. Въпреки сериозните негативи, които понесе, председател на щаба ще бъде Цветан Цветанов. Заместник-председател е секретаря на партията Цветомир Паунов, а по юридическите въпроси и методологията на кампанията ще отговарят Искра Фидосова, Димитър Лазаров и Цвета Караянчева. Връзката между щаба и парламентарната група ще осъществява Красимир Велчев.

Опозицията реагира остро на назначението на Цветанов с мотива, че като вътрешен министър той може да повлияе на начина на провеждането на изборите. От БСП и ДПС дори заявиха, че ще повикат международни наблюдатели по време на изборите. Цветанов заяви, че ще излезе в отпуск по време на кампанията и няма основание за опасенията на опозицията.

По отношение на местните избори Цветан Цветанов обяви, че партията ще се стреми да постигне резултата си от 2007 г., когато спечели 10 кметски места в областните градове и общо 993 общински съветници.

Кандидатът на ГЕРБ за президентските избори ще стане ясен през лятото. Това стана известно след изявление на Цветан Цветанов. На този етап няма яснота по отношение на номинацията. Преди скандалите Цветанов беше потенциален кандидат. Към този момент обаче ситуацията е коренно различна. Назначаването на Цветанов за председател на предизборния щаб показва, че вероятно той няма да бъде номинацията на ГЕРБ. Друг вариант, който можеше да бъде удачен за ГЕРБ, е еврокомисаря Кристалина Георгиева, която обаче не може да се кандидатира за президент, тъй като не е живяла последните пет

години в България, каквото изискване има в българската конституция. Кандидатурата на Бойко Борисов винаги се тиражира в публичното пространство през последните години като една от възможните. Според запознати той още не е решил да се кандидатира, но натиска в партията върху него нараства.

С приближаването на местните избори противоречията в определени местни структури на ГЕРБ все повече се засилват. Това се дължи на борби между отделни лобита за позиции и влияние по отношение на избираемите места в листите. Ако тези процеси не бъдат преодолени това може да се отрази негативно на резултата на ГЕРБ в определени райони.

2.1.2. Атака

Подкрепата на Атака за ГЕРБ, дори и след гръмките скандали, все по-негативно се отразява на партията. Атака не само се обезличава, но дава противоречиви сигнали към своите симпатизанти, тъй като на практика показва отстъпление от така характерния за нея антикорупционен дискурс. Съмненията за корупция и злоупотреби с власт, които тегнат над ГЕРБ, не доведоха до реакция от Атака. Нещо повече, партията твърдо застана зад правителството. Позицията на лидерът на партията Волен Сидеров е, че тези скандали са провокирани от структури свързани с Алексей Петров и целят да попречат на кабинета в борбата му с организираната престъпност чрез дестабилизиране на управлението. В този смисъл Атака ще продължи да дава своята подкрепа за кабинета в борбата срещу корупцията и организираната престъпност.

Различна от тази на ръководството позиция зае евродепутатът Слави

Бинев, който заяви, че Бойко Борисов трябва да поеме лична отговорност за подслушаните разговори, които е водил. Според Бинев няма никакво съмнение в автентичността на разговорите, но скандалът е бил потулен, въпреки тежкия „морален казус“, пред който е изправен Борисов.

Според запознати тази позиция на Слави Бинев се дължи на противоречията между него и Волен Сидеров. Бинев не споделя подкрепата на Атака за правителството и това засилва напрежението между двамата. Този конфликт може да доведе до разцепление в Атака, тъй като Бинев има няколко близки до него депутати, които отдавна негодуват срещу политиката на Сидеров.

Подкрепата за ГЕРБ продължава да води до противоречия с местните структури на партията и до увеличаване на центробежните сили там. С приближаването на изборите през есента тези процеси вероятно ще се засилят. Атака ще се яви самостоятелно на местните избори, като до два месеца ще станат известни кандидатите на партията за кметове и общински съветници. Сидеров заяви, че коалиции ще бъдат правени единствено в районите със смесено население, докато в останалите общини кметските кандидатури ще бъдат самостоятелни.

Обезличаването на Атака и спада в подкрепата за нея засили радикалното говорене на нейния лидер и типичните за партията популистки инициативи. Така например Атака поиска Народното събрание да приеме декларация, с която обявява, че над българския народ е извършен геноцид по време на османското робство в страната. Острият дискурс, който използваша представители на Атака по време на обсъждането на

декларацията, противоречеше на добрия тон и напомни за най-радикалните и изяви като стил на поведение на партията. Тази идея беше отхвърлена от парламента, но за пореден път доказва, че Атака ще продължи да залага и в бъдеще на крайно-популистски теми – особено в навечерието на изборите.

В този смисъл трябва да бъде интерпретирана и друга инициатива на Атака. Партията започна национална подписка за сваляне на новините на турски език от ефира на националната телевизия. Едновременно с това активисти на партията започнаха протести пред телевизията. Тази идея обаче не получи одобрението на ГЕРБ и премиера Бойко Борисов. ГЕРБ прехвърли отговорността за решението на телевизията с позицията, че за да бъде уреден този въпрос не е необходима законодателна инициатива или постановление на правителството.

Ръководството на телевизията обяви, че се подготвя регионален канал за предавания на различни етнически групи, който ще заработи през есента. Едва тогава могат да бъдат свалени новините на турски език и преместени в програмата на новия канал. Сидеров обяви, че не е съгласен с това и иска незабавно сваляне на новините. Докато това не се случи Атака ще продължи с подписката и протестите.

Тези радикални инициативи трябва да бъдат интерпретирани като част от предизборната кампания на Атака, която на практика започна за партията, особено след като Волен Сидеров обяви, че ще се кандидатира за президент на предстоящите избори.

2.1.3. Синята коалиция

През изминалото тримесечие настъпи дългоочаквания прелом в отношението

на Синята коалиция към управлението на ГЕРБ. Партиите от дясната коалиция не подкрепиха правителството при искания от Бойко Борисов вот на доверие. Причините за това са комплексни. От една страна скандалите с изтеклите разговори от специални разузнавателни средства бяха оценени нееднозначно от Синята коалиция, като пробив в националната сигурност на страната и като неспособност на правителството да се справи с организираната престъпност. В тази връзка са и критиките в нарушаване на гражданските права и основни ценности на демокрацията в страната, свързани както с прекомерното подслушване с неясни цели, така и със зачестилите случаи на полицейски произвол.

В резултат на тази оценка, Синята коалиция зае категоричната позиция, че вътрешния министър Цветан Цветанов трябва да подаде оставка. Нещо повече лидерът на ДСБ Иван Костов заяви, че Синята коалиция ще гласува за сваляне на правителството при следващия вот на недоверие, който ще бъде внесен от БСП и ДПС.

Друга съществена причина за оттеглянето на подкрепата си към управляващите се дължат на икономическата ситуация в страната. Синята коалиция вече повече от година системно критикува кабинета за липсата на реални реформи в публичния сектор. Иван Костов окачестви икономическата ситуация в страната като тревожна с оглед повишената инфлацията и безработицата от началото на годината. Според него България се намира в тежка депресия и стагфлация, а кабинета не провежда необходимите мерки за нейното преодоляване. Една от причините за повишаването на инфлацията, според Костов, са монополите в редица

сектори на икономиката. Нещо повече Костов изрази съмнения, че правителството на ГЕРБ има негласно споразумение с монополите.

С приближаването на изборите Синята коалиция ще става все по-критична към управлението. Това е свързано и с вътрешнопартийните стратегии на партиите от коалицията, тъй като слабостите в управлението на ГЕРБ им дава възможност да представят алтернатива на десните избиратели. Поради това предстоящите избори са от голямо значение за Синята коалиция. Това пролича и от думите на лидерът на СДС Мартин Димитров, който заяви, че основна цел е разширяване формата на коалицията с участието други десни партии, без това да включва ГЕРБ. Идеята е по този начин да се консолидира автентичната десница на национално ниво, която да се превърне в основна дясна управленска алтернатива.

СДС и ДСБ са пред финализиране на преговорите за подписване на споразумение за издигане на общ кандидат за президент на изборите наесен. Засега не е ясна номинацията на двете партии от коалицията. Тяхната цел е да привлекат максимално широк кръг десни партии, които да застанат за обща кандидатура. Като възможни кандидати се споменават имената на евродепутата Надежда Нейнски – бивш лидер на СДС и външен министър в кабинета на Иван Костов (1997-2001), кмета на Плевен Найден Зеленогорски, депутатите Веселин Методиев и Димо Гяуров.

На местните избори СДС и ДСБ също ще търсят партньори, като местните организации на двете партии ще имат пълната свобода и право на избор за съставяне на десни коалиции и издигане на кандидати за кметове.

2.1.4. РЗС

РЗС активно участваше в кампанията с изнасянето на специални разузнавателни средства съдържащи дискредитиращи разговори на управляващите. Партията отдавна се подозира в тесни връзки с Алексей Петров и това увеличава негативните обществени нагласи към нея. Поведението на Янев доведе до засилване и на критиките към него вътре в партията. Така например един от основателите на РЗС, който вече не членува в партията, Атанас Железчев, поиска оставката на Янев. Железчев настоя Янев да напусне и мястото си на народен представител. Освен оставката на Янев бяха поискани и тези на Атанас Семов и депутатата Емил Василев. Зад тази идея застана и напусналия парламентарната група на РЗС, Тодор Великов, който е сред тези, които подкрепиха кабинета по време на вота на доверие.

Железчев и Великов изпратиха декларация до Политическия съвет на РЗС. В нея се посочва, че оставката на Янев е единственото средство партията да излезе от кризата и да възвърне доверието на избирателите. В призива се посочва още, че поведението на Янев през последните години и особено през последните месеци е в пълно противоречие с програмата и устава на партията. Сред мотивите за исканите оставки е още, че Яне Янев е вземал самостоятелно решения, без да се консултира с ръководството на партията.

В декларацията се споменават индиректно и връзките на Янев с Алексей Петров. Янев се обвинява, че е поставил партията „в услуга на субекти, които нямат куража да се покажат пред обществото и разпространява материали със съмнителна доказателствена стойност“.

Янев реагира не тези искания и заедно с Атанас Семов подадоха оставки, които управителният съвет на партията трябваше да гласува. Целта на Янев с тази стъпка беше да затвърди позициите си в партията и да пресече засилващото се недоволство сред някои групи в нея.

Очаквано управителният съвет на партията не прие оставките. За това гласуваха единодушно всички присъстващи на заседанието, което се проведе в разширен формат с участието на всички председатели на общински партийни организации. Това показва, че партията е изцяло зависима от Янев и че всъщност вътрешнопартийния живот в нея е ограничен до лидера и най-близкото му обкръжение.

След края на заседанието РЗС се обяви за незабавна оставка на правителството и предсрочни парламентарни избори през есента, заедно с президентските и местните. Партията отново излезе с искане за свикване на Велико народно събрание и промяна на конституцията.

Управителният съвет взе решение депутатите на партията да не присъстват на заседанията на парламента с изключение на парламентарния контрол, като в останалото време обикалят страната на срещи с избирателите.

Яне Янев заяви, че ще продължи да изнася информация за корупционните практики на управляващите до падането на правителството. Той определи това като основен приоритет за партията.

2.2. Тенденции в парламентарната опозиция

2.2.1. БСП

През изминалото тримесечие БСП засили своите критики към управлението. Като водеща опозиционна партия БСП

се опитва да се възползва от слабостите в управлението на ГЕРБ. Скандалите свързани с управляващите дават на социалистите възможност да излязат от кризата, в която се намираха след загубата на изборите през 2009 г.

Икономическата ситуация с повишаването на инфлацията и безработицата засилиха социалните искания на БСП към мнозинството. Партията излезе с позиция, че ще застане зад социални протести, чиято цел ще бъде сваляне на кабинета.

В края на месец март се състоя национален протест в София под егидата на социалистите, който събра близо 18 хиляди души. На него лидерът на БСП Станишев заяви, че колкото по-бързо си отиде сегашното управление, толкова по-добре за всички граждани. Според него песимизма на българите се засилва, като основна причина за това е политиката, която води ГЕРБ. Нейни основни характеристики според лидера на БСП са „социалната безчувственост, разграждането на държавността и репресията срещу всички несъгласни“. Станишев обяви, че алтернативата на днешното състояние на страната може да бъде само социална и тя може да бъде реализирана единствено от БСП и Коалиция за България.

БСП започна своята подготовка за предстоящите избори. Кандидатурата на партията за президентските избори все още не е ясна. Засега е известна единствено номинацията на преподавателя по конституционно право и бивш депутат от Коалиция за България Георги Близнашки. Тази кандидатура беше издигната от районния съвет на БСП в столичния квартал Слатина.

Едно от лицата, които се обсъждаха през последните месеци – Стефан Данаилов, отхвърли възможността да се

кандидатира на президентските избори. Евродепутатът Ивайло Калфин засега отказва коментар по този въпрос, но и той е един от потенциалните кандидати. Калфин е близък до президента и евентуална негова номинация ще получи подкрепата на Първанов.

Предизборният щаб на БСП обаче обмисля и друга стратегия – да издигне надпартиен кандидат с цел да се намери максимално широк консенсус и подкрепата на други партии с единствената цел – победа над кандидата на ГЕРБ. Според запознати в БСП се обсъжда евентуална подкрепа за Меглена Кунева, бивш еврокомисар, която да бъде издигната от инициативен комитет. Дали това ще се случи ще зависи от преговорите с НДСВ. БСП продължава да бъде втората по електорална подкрепа партия в страната, ето защо нейната роля в борбата за президентските избори ще бъде ключова за крайния резултат.

2.2.2. ДПС

Изключването на Касим Дал от ДПС, бивш зам.председател на партията, беше най-важното събитие за партията във вътрешнопартиен план. Всичко започна след като Дал подаде оставка от Централното оперативное бюро на партията. Едновременно с това К. Дал изпрати писмо до областните структури, в което остро разкритикува ДПС и лидерът Ахмед Доган. В писмото К. Дал сочи, че „ДПС е изпаднала в тежък вътрешнопартиен колапс и небивала изолация“, като вина за това носи Доган. Според Касим Дал със своето поведение Доган е довел партията до изчезването на „общата кауза – ДПС“, която е отстъпила място на „лични каузи за бързото материално обогатяване, без съобразяване с когото и каквото и да било“.

През изминалите години Касим Дал беше една от главните фигури в ДПС. Дълго време той беше дясната ръка на Доган и се занимаваше със структурите на партията, като успехите на ДПС се дължаха и на изключителната му работа по места. През последната година обаче се стигна до конфликт с Ахмед Доган, поради изолацията на партията след изборите през 2009 г. Още през миналата година Касим Дал беше отстранен от зам.-председателския пост в партията, което беше първия сериозен сигнал, че в ДПС тече преструктуриране на групите на влияние в партията.

От ръководството на ДПС единодушно осъдиха поведението на Касим Дал, като общата оценка беше, че това е доказателство за неговите амбиции да заеме лидерския пост в партията. От друга страна изявленията на Касим Дал бяха окачествени като накръняващи имиджа и интересите на партията, а отправените критики като неоснователни и неуместни.

В края на февруари, на заседание на Централния съвет на ДПС, на което присъства и Ахмед Доган, К. Дал бе изключен от партията. Против изключването се обявиха трима представители на изселниците в Турция и бившият председател на младежката организация на ДПС, Корман Исмаилов, който сега е депутат. Доган, който дълго време стоеше „скрит“ от публичното ползрение на медиите, за пореден път отказа да даде какъвто и да е коментар и отново се скри от „светлините на прожекторите“.

В защита на Касим Дал се обявиха представители на българските изселнически дружества в Турция – членове на Централния съвет на ДПС. В декларация до медиите, те поискаха оставката на Доган и на хората в ръководство-

то, които са били агенти на комунистическите тайни служби. В декларацията се посочва, че ДПС се е „превърнало в модел на една посттоталитарна партия, където страхът и личните интереси на членовете на Централния съвет са заличили каузата ДПС“.

Битката на Касим Дал с ръководството продължи и след неговото изключване. Той организира група в социалната мрежа Фейсбук, чрез която приканва членовете и симпатизантите на ДПС сами да станат инициатори на промени и реформи в партията – „отдолу – нагоре“ и да променят статуквото. В момента групата наброява над 3 500 души.

Ахмед Доган беше окончателно оправдан от Върховния административен съд (ВАС) по делото за конфликт на интереси и получения от него хонорар за над 1 млн. лева. Това беше едно от делата, което се гледаше с особен интерес от ЕК и намери място в публикувания междинен доклад за напредъка на страната в борбата с корупцията и организираната престъпност.

Народното събрание бе осъдено да плати разноските по делото. Тезата на парламентарната комисия за конфликт на интереси, която беше страна по делото, бе, че с получаването на хонорара Доган се е поставил съзнателно в икономическа и политическа зависимост при взимане на управленски решения за проекта „Цанков камък“. Той е взел парите от „Института по строителство и минно дело“, който е дъщерно дружество на компанията „Минстрой“. Според депутатите е налице конфликт на интереси, защото „Минстрой“ е подизпълнител на държавната Национална електрическа компания в проекта „Цанков камък“, а през това време Доган се явява мандатоносител и част от

управляващата тройна коалиция. В своето решение съдът обаче отхвърли тези твърдения и заключи, че Ахмед Доган е сключил договорите за консултантски услуги преди влизането в сила на Закона за конфликта на интереси.

3. Общественото мнение

Политическите скандали свързани с управляващите доведоха до съществена промяна в нагласите на гражданите. Друг основен фактор, който определяше динамиката на общественото мнение бе свързан с повишаването на инфлацията в страната.

Проучване на агенция „Алфа рисърч“ в края на месец февруари показва, че събитията, които са оценени най-негативно от анкетираните, са ръстът на цените на хранителните стоки (80%) и скандалите с разпространените в публичното пространство записи на разговори на Ваньо Танов с Бойко Борисов.

Проучването регистрира спад в доверието към правителството. Едва 37 % от анкетираните смятат, че кабинета се справя успешно с предизвикателствата пред управлението; 79% от запитаните не са съгласни с твърдението, че то се грижи за обикновените хора; 63% смятат, че се покровителстват близки до властта групировки; 56% са на мнение, че действа хаотично и няма начертани приоритети, а 67% не виждат резултат от борбата с корупцията и организираната престъпност.

Като цяло от началото на годината има спад в доверието към правителството от 24% през декември на 22% през януари. Неодобрението за цялостната му дейност е 39%, което е почти двойно по-високо от одобрението.

Сериозен спад има и в доверието и рейтингите на ключови министри. Най-силен обрат се наблюдава при министъра на вътрешните работи Цветан Цветанов. През декември той беше най-одобряваният министър и политикът с най-висок рейтинг – 35% положителни оценки. През февруари одобрението към него е 23% и Цветанов вече заема второ място след Симеон Дянков в класацията на най-неуспешните министри. Това безспорно се дължи на скандалите около него, свързани с подслушването и неяснотите около неговото имотно състояние и данъчна декларация. Министърът на регионалното развитие Росен Плевнелиев продължава да е най-одобряваният сред членовете на кабинета (37%). След него се нареждат министърът на земеделието Мирослав Найденов и външният министър Николай Младенов. Одобрението към премиера Бойко Борисов бележи незначителен спад от 42% на 40%.

Въпреки сериозния спад в доверието към управляващите ГЕРБ продължава да бъде първа политическа сила. Потенциалът на партията спада от 27,0% през декември до 26,1% в края на февруари. Подкрепата си от нея оттеглят предимно хората с по-ниски доходи и в по-тежко материално положение.

Скандалите в управлението водят до ръст – макар и незначителен, в подкрепата за БСП – от 15,2% до 16,6%, а лидерът ѝ Сергей Станишев запазва доверие от 15%.

Въпреки конфликтите в ДПС, партията запазва традиционното си равнище на електорална подкрепа от 4,9%. Наблюдава се обаче спад в доверието към лидера на партията Ахмед Доган – от 7% през декември до 4% в края на февруари.

За Синята коалиция биха гласували 3,4%, като близо една пета от симпатизантите на СДС и ДСБ се колебаят за това как биха гласували, ако в момента се провеждат избори.

Атака се ползва с доверието са 2,5% от електората, което прави проблематично преминаването на 4 процентова бариера към този момент. Доверието към лидера на партията Волен Сидеров е около 10%.

Категорично становище, че няма да гласуват заявяват 38,9% от избирателите.

Проучването на Алфа рисърч засяга и въпроси свързани с президентските и местните избори наесен. Около 63% от анкетираните искат президент от друга политическа сила, а 33% са на мнение, че президентът трябва да е от ГЕРБ. Това показва, че е възможно канализиране на алтернативен вот срещу управляващите на един евентуален втори тур на изборите. Тези данни са поредния сигнал, че ГЕРБ все повече губи способност да бъде безалтернативен фактор в българската политика.

По отношение на местните избори 51% от анкетираните биха желали да имат нов кмет в тяхната община. В областните центрове това мнение достига до още по-високи равнища – 60%. 56% от анкетираните изразяват притеснение, че върху избирателите може да бъде оказан натиск как да гласуват. Тези подозрения се засилват още повече в малките населени места, където делът им е над 60%.

4. Основни изводи и прогнози

1. Скандалите около изтеклите записи със специални разузнавателни средства водят до няколко основни извода:

На първо място се наблюдава сериозен пробив в структурите на национал-

ната сигурност, което поставя на дневен ред въпроса за реорганизация на службите и методите за събиране на доказателства. Това налага необходимостта от нормативни промени в сектора за сигурност и по-специално по отношение на контрола и използването на специални разузнавателни средства.

Надделява впечатлението, че информацията от специални разузнавателни средства не отива в пълен вид до нейния адресат – прокуратурата, което стана ясно от случая с подслушването на Ваньо Танов. Това засилва опасността от злоупотреби и използване на информацията за лични или групови цели на определени структури от службите.

Второ, в публичното пространство се създаде впечатление, че случая така и не е изяснен докрай и че управляващите имат интерес от неговото потушаване. Това определено не влияе положително върху имиджа на правителството и на лицата замесени в разговорите. Най-потърпевш от събитията е вътрешния министър Цветанов, който от най-одобряван министър и политик на 2010 г. се превърна в един от най-неодобряваните министри.

Трето, изтеклите записи показват, че определени неформални структури имат интерес да дискредитират правителството и определени негови представители, използвайки ресурси и методи типични за секретните служби.

Политическата ситуация до края на годината ще се определя главно от наближаващите избори. Повишаването на инфлацията и безработицата в страната ще бъдат във фокуса на предизборния дебат и ще бъдат използвани от опозицията като аргумент срещу управляващите. Скандалите от началото на годината показват, че предизборната кампа-

ния в страната ще бъде изключително изострена и наситена с компромати.

2. Скандалите около ГЕРБ доведоха до намаляване на подкрепата за партията. Засега Бойко Борисов успя да овладее атаките срещу управлението и с вота на доверие предотврати възникването на политическа криза. Извършените промени в ръководството на парламентарната група показват, че има разместване на пластове в групите на влияние в партията. Близката до Цветан Цветанов, Искра Фидосова, губи позиции. Скандалите около нея вероятно ще намерят развръзка през идните месеци. За сметка на това близките до Бойко Борисов, Цеца Цачева и Красимир Велчев, държат контрола над парламентарната група. Засега Бойко Борисов се въздържа да уволни вътрешния министър Цветанов, въпреки многобройните грешки, които той допусна в ресора, който оглавява. Ако скандалите около Цветанов продължат може да се стигне и до неговата оставка, тъй като те влияят върху имиджа на цялото правителство.

3. Атака продължава да бъде верен съюзник на ГЕРБ, а това не се отразява положително на електоралната подкрепа за партията. В същото време се наблюдава недоволство в редица местни партийни структури, които не одобряват подкрепата, която ръководството дава на управляващите. Критична позиция показва и евродепутатът Слави Бинев, а това може да има отношение към стабилността и единството на парламентарната група на Атака, тъй като в нея има близки до Бинев депутати.

Засилването на популистките и радикални инициативи на Атака показват промяна в нейната генерална стратегия в навечерието на изборите. Партията на Волен Сидеров ще заложи на

агресивна кампания, която ще изостри допълнително политическия дебат в страната. Тази стратегия обаче едва ли би била печеливша, тъй като с цялото си поведение Атака показва, че е част от настоящото управление на страната, въпреки че формално не участва в него със свои представители.

4. Синята коалиция оттегли своята подкрепа за правителството и на практика премина в опозиция. Вероятно на следващия вот на недоверие, който ще бъде иницииран от БСП и ДПС, Синята коалиция ще гласува за сваляне на правителството. Причините за това трябва се търсят в две основни насоки – от една страна се наблюдава все по-голямо разминаване между провежданата от ГЕРБ политика в редица сфери и вижданията на Синята коалиция, а от друга страна „сините“ целят да представят себе си като истинската дясна алтернатива в страната и да привлекат разочарованите от ГЕРБ десни избиратели.

Засега обаче отлива на избиратели от ГЕРБ не се трансформира в подкрепа за Синята коалиция. СДС и ДСБ имат стабилни електорални позиции, но те все още нямат нужния електорален ресурс, за да получат по-широка подкрепа за управлението на страната.

Затова Синята коалиция ще се стреми и в бъдеще да разширява своя формат в опит да обедини около себе си някои други традиционни десни партии. Местните и президентските избори през тази година дават такава възможност.

5. РЗС все повече се капсулира. Останалите партии и от ляво и от дясно избягват диалога с партията на Янев. До голяма степен това се дължи на създадения негативен публичен имидж, поради съмненията за връзки на партията с Алексей Петров.

Вероятно и в бъдеще Яне Янев ще продължи с изнасянето на данни и компромати срещу управляващите.

6. Скандалите около ГЕРБ и икономическата ситуация в страната свързана с повишаването на инфлацията и безработицата стабилизираха подкрепата за БСП. Партията изглежда вече се е отърсила от тежкото изборно поражение, което понесе през 2009 г. и сега все по-открито предявява претенции към управлението. Организираните социални протести показват, че БСП се стреми да овладее социалното недоволство, което да трансформира в политически искания срещу управлението.

Вътрешнопартийните противоборства все повече избледняват или отиват на заден план. Това стабилизира и позициите на лидера Станишев вътре в партията.

Изборите през есента са особено важни за БСП, тъй като те ще бъдат барометър за политическите нагласи в страната и оценка за работата на правителството и ГЕРБ. Засега не е ясен кандидатът на Коалиция за България на президентските избори. Не е ясно дали ще се заложи на кандидатура, която може да привлече по-широка подкрепа или на теснопартийна кандидатура. Почти сигурно обаче е, че изборите ще бъдат решени на балотаж. В този смисъл намирането на кандидатура, която да бъде приемлива за по-широк кръг избиратели може би е по-удачна като вариант. В този смисъл са и започналите разговори на БСП с НДСВ и ДПС.

7. Отстраняването на Касим Дал от ДПС показва за пореден път авторитарния характер на движението във вътрешнопартиен план. Касим Дал бе една от водещите фигури на ДПС от създаването на партията досега. Въпре-

ки че ръководните органи на партията показаха единна и консолидирана позиция, отстраняването на Дал може да доведе до известни сътресения в определени структури на ДПС. Това може да се отрази на резултата на партията на местните избори в общини близки до Касим Дал.

Започналата инициатива на Дал във Фейсбук, в която призовава членовете и симпатизантите на ДПС да станат инициатори на промяна в пар-

тията „отдолу- нагоре“ показва, че той ще продължи с опитите за промени в партията. Вероятността Касим Дал да започне дейност по създаване на нова партия е малко вероятна, което не изключва стремежа му в привличане към себе си на определени местни структури в опити за влияние в партията отвън. Силно централизираният и клиентелистки начин на управление на партията правят обаче шансовете му за успех малко вероятни.

За редакторите:

Професор, доктор на философските науки Георги Карасимеонов е ръководител на катедра „Политология“ в СУ „Св.Климент Охридски“, директор на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание „Политически изследвания“. От 1991 до 1998 г. е бил председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Доктор по политология Милен Любенков е преподавател във катедрата по политология на СУ „Св.Климент Охридски“

Контакт: mlubenov@abv.bg

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Марк Майнардус, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg
Емилия Бургазлиева

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.